

آداب نقل و نقالی از نگارش تا نمایش

www.ketab.ir

داود فتحعلی بیگی

سرشناسه	: فتحعلی بیگی، داود، ۱۳۲۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: آداب نقل و نقالی از نگارش تا نمایش / داود فتحعلی بیگی
مشخصات نشر	: تهران، انتشارات نمایش، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۸۴ ص.؛ ۵/۱۴×۲۱/۵ س.م.
فروست	: انتشارات نمایش؛ ۵۶۹.
شابک	: ۱۰۰۰۰۰۰ ریال ۹۳-۹۶۶۶-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرستنویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: نقالی
موضوع	: Naqqali*
موضوع	: نقالی -- ایران
موضوع	: Naqqali-- Iran*
رده بندی کنگره	: PIR ۴۲۱۲*
رده بندی دیویی	: ۸۵۱/۰۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۹۲۷۳۳

انتشارات نمایش (۵۶۹)

آداب نقل و نقالی از نگارش تا نمایش

نویسنده: داود فتحعلی بیگی

ناشر: انتشارات نمایش

صفحه آراء: شیمیا تبلی

طراح جلد: بهرام شادانفر

ویراستار: شیرین رضاییان

تیراژ: ۱۰۰۰

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۰

چاپ و صفحه: مجتمع چاپ سازمان فرهنگی سیاستی کوثر

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۳-۹۶۶۶-۶۲۲-۹۷۸

فهرست

پیش گفتار ۱۳

مقدمه ۲۵

قصه گوئی مقدم است یا قصه نویسی؟ ۳۳

بخش نخست

قصه نویسی و داستان سرایی ۳۵

نسبت راوی با روایت ۳۵

راوی سوم شخص غایب ۳۵

راوی اول شخص شاهد ۳۶

راوی کنش گر (اول شخص عامل) ۳۶

عمل روایت ۳۷

عناصر داستان ۳۸

انواع داستان ۳۸

طومار ۳۹

درآمد کلام، ستایش ملک العلام و درود بر رسول انام ۴۰

اجزای کلامی داستان ۴۷

شرح (گزارش)، تعریف و متعلقات آن ۵۰

شخصیت و کنش گر (کی؟) ۵۱

معرفی شخصیت ۵۲

۱. معرفی مستقیم ۵۲

الف - نام ۵۲

- ب - تأکید بر منزلت اجتماعی ----- ۵۳
- ج - تعیین نسبت ----- ۵۴
- د - جنسیت ----- ۵۶
- ه - شغل و حرفه‌ی مستقل ----- ۵۷
- و - صفت ----- ۵۷
- ز - معرفی فرد از منظر و زاویه‌ی دید دیگری ----- ۶۱
- ح - معرفی با صفت نسبی ----- ۶۲
- ط - توصیف از نگاه دیگری ----- ۶۲
- ی - احوالات درونی و عواطف شخصیت ----- ۶۵
- ۲ - معرفی غیر مستقیم و ترجمان احوال ----- ۶۵
- الف - معرفی شخصیت در قالب سؤال و جواب ----- ۶۷
- کنش و واکنش ----- ۶۸
- انواع کنش گر ----- ۶۹
- تعلیق ----- ۷۶
- گریز و تعلیق ----- ۷۹
- معرفی مکان و موجودات درون آن ----- ۸۲
- معرفی زمان ----- ۸۳
- توصیف ----- ۸۴
- سرخط ----- ۸۴
- بحر طویل ----- ۹۰
- نقل قول و گفته ----- ۹۲
- حکمت و پند و اندرز ----- ۹۷

بخش دوم

- ۱۰۱ ----- آداب نقالی
- ۱۰۲ ----- اقسام نقالی
- ۱۰۳ ----- نسبت راوی با روایت
- ۱۰۴ ----- پیش خوانی
- ۱۰۶ ----- پیش خوانی رزم
- ۱۰۷ ----- پیش خوانی بزم
- ۱۰۸ ----- پیش خوانی عاشقی
- ۱۱۰ ----- پیش خوانی عیاری
- ۱۱۵ ----- تقریر و گشایش داستان
- ۱۱۸ ----- معرفی شخصیت
- ۱۱۸ ----- نقش پذیری
- ۱۱۹ ----- نقش آفرینی
- ۱۲۰ ----- ادا و نوا در آوردن
- ۱۲۱ ----- انداز و اندازه
- ۱۲۳ ----- آداب نقش پذیری و نقش آفرینی
- ۱۲۳ ----- الف: تجسم و تخیل
- ۱۲۶ ----- ب - تقلید کردار و طرز رفتار
- ج - هماهنگی رفتار با لحن گفتار به تناسب موقعیت کنش گر قصه
- ۱۲۸ -----
- ۱۳۲ ----- د - تبدیل کنش گفتاری «جمله» به کنش رفتاری
- ۱۳۳ ----- هـ - نقل قول و گفتاورد

۱۳۳	بداهه و بدیهه
۱۴۲	کاربردهای چندگانه‌ی اشیاء در نقالی
۱۴۲	هویت بخشی مجازی
۱۴۷	هویت بخشی اعتباری
۱۴۸	محل و مکان نقل و قصه گویی
۱۵۴	مکان و قراردادهای اجرا
۱۵۵	معرفی مکان با اشاره و جانمایی
۱۵۵	جانمایی
۱۵۶	جانمایی با نگاه به نزدیک
۱۵۷	جانمایی با نگاه به دور دست
۱۵۸	نگاه از بالا به پایین و برعکس
۱۶۰	جانمایی دو نفر در کنار هم با نگاه
۱۶۳	نگاه از شکاف خیمه
۱۶۴	نگاه از پشت درخت
۱۶۴	نگاه دو نفر به هم از روبه‌رو
۱۶۶	جانمایی با حرکت
۱۶۷	جانمایی با استفاده از محل برگزاری نقل
۱۶۸	پابندخوانی و ایجاد تعلیق و انتظار در داستان
۱۷۰	تقطیع و تعلیق داستان
۱۷۳	تعلیق با تعویق داستان
۱۷۴	۱. ارتباط درخواستی
۱۷۷	۲. ارتباط تعلیمی یا گریز
۱۷۹	۳. ارتباط تشویقی
۱۷۹	۴. ارتباط تشبیهی

به نام خداوند جان و خرد

پیش‌گفتار

■ در آغاز کلام، پس از ستایش ملک علّام و تقدیم سپاس و احترام به ساحت همه‌ی فرهیختگانی که از گذشته تا امروز نسبت به معرفی هنر نقالی ایرانی اهتمام ورزیده‌اند، ضرورت حفظ و اشاعه‌ی جلوه‌های گوناگون فرهنگی و هنری هر قوم و ملتی بر همگان آشکار است. اهمیت این موضوع موجب شد که سازمان یونسکو از سال‌ها پیش نسبت به ثبت جهانی میراث ناملموس کشورها و ملت‌های مختلف اقدام کند.

پیش از آنکه سازمان یاد شده مبادرت به توجه به جلوه‌های فرهنگی و هنری ملل جهان داشته باشد، برخی از کشورها مانند چین و ژاپن و هند و... به منظور حفظ و اشاعه‌ی هنرهای بومی (از جمله نمایش سنتی و آیینی) ضمن دایر نمودن مدارس ویژه و تعلیم و تربیت سازمان‌یافته، تجربه‌های نمایشی مردم سرزمین خویش را از نسلی به نسلی منتقل کردند و در عصر حاضر و نزدیک‌شدن روابط ملت‌ها، با توجه به تغییر شرایط اجتماعی و زندگی، برای عرضه‌ی پدیده‌های هنر ملی و سنتی خویش چاره‌اندیشی نمودند و شرایط اجرا و عرضه‌ی آنها را به‌روز کردند.

«ما در ایران درست هنگامی که غرب داشت با رو کردن به آزادی‌های صحنه‌ای و تازگی‌های اجرایی شرق به بن‌بست نمایش خود گشایشی می‌بخشید، در این‌جا نسل جدید دوست‌دار نمایش به تقلید از سبک‌های کهنه‌ی غرب به پیچیده کردن و محدود کردن و مقید کردن نمایش آغاز کرد. این واسطه‌ها نمی‌دانستند که غرب یک‌یک امتیازات فرهنگی شرق - و

از جمله نمایش - را یک دو قرنی است که موبه‌مو از راه مشاهده‌ها و یادداشت‌ها و سفرنامه‌ها و کتاب‌های بی‌شمار مسافران و مأموران جمع و هضم می‌کند تا پس از گذراندن استحاله‌ای در آغاز قرن بیستم با تکیه‌ی آگاهانه بر این اسلوب‌ها یا لاقلاً با الهام از آنها یک‌سره به روش‌های کهنه‌ی نمایشی خود پشت کند.

اما آنچه در این‌جا شد چه بود؟! تعزیه ممنوع شد، سخت‌گیری در مورد دسته‌های تقلیدچی و نمایش‌هاشان شدت یافت و قهوه‌خانه‌ها که مرکز نقالان و خیمه‌شب‌بازان بود یک به یک از میان رفت. در عوض فرنگ‌رفتگان مستفرنگ به‌جای جست‌وجو و راه‌یابی برای سامان دادن به نمایشی که بود، با منتشر کردن لغات و اصطلاحات بیگانه، حتی پیش از سر رسیدن نمایش فرنگی به استقبال از طواغر آن رفتند. ما امروزه از خود می‌پرسیم که آیا نمایش قبلی قابلیت تحول را نداشت یا تحول بخشیدن به آن از قدرت این واسطه‌ها خارج بود؟ و جواب را زود در دسترس می‌بینیم: حصارى که طبقه‌ی جدید مرفه و برخوردار از فرهنگ نسبی بین خود با عوام و نمایش عامیانه حفظ می‌کرد و معمولاً مانع از آن می‌شد که نسل اخیرش آشنایی نزدیکی با این نمایش عامیانه داشته باشد. پس این نسل واسطه که شیفتگی‌اش نسبت به تمدن فرنگ هم چشم او را بسته بود، به خود زحمت به واپس نگریستن و کوشش در شناختن آن نمایش را نداد و آسان‌تر دید که وجود ارزش‌های آن را انکار کند. این‌گونه بود که این واسطه‌ها اغلب از آن نمایش عامیانه بی‌خبر ماندند و یا دورادور آن را کاری از مقوله‌ی دلقکی می‌دانستند و یا اصلاً متکرر نمایش بودن آن شدند. این‌ها ندانستند که ممکن است بشود با استفاده از سبک اجرایی و ارزش‌های سنتی نمایش‌های عامیانه، و پیش‌بردن محتوای آن به‌سوی تفکر و واقع‌بینی روشنفکران امروز، یک نمایش ملی درخور شرایط و تحول‌های تازه به‌وجود آورد.